

PER LA PAU

Núm. 29 - NOVEMBRE 2016

Refugees
Welcome

ICIP

SUMARI

Introducció

- Solidaritat per damunt de tot

Articles centrals

- Europa es fractura. Polítiques vs. opinió pública
- Per què la crisi de refugiats no és una crisi de refugiats
- Solidaritat, amb S de Supervivència
- Mobilitzacions ciutadanes arreu d'Europa
- Trencar llocs comuns, recuperar relats comuns

Recomanem

- Materials i recursos d'interès recomanats per l'ICIP

Tribuna

- La memòria pública del passat recent i els reptes pendents

Sobre l'ICIP

- Notícies d'actualitat, activitats i publicacions

Entrevista

- Entrevista a Essam Daod, cofundador de Humanity Crew

INTRODUCCIÓ

Solidaritat per damunt de tot

Sabina Puig

Institut Català Internacional per la Pau

Mentre la Unió Europea (UE) arriba a acords amb països tan poc segurs en matèria de drets humans com Turquia o Afganistan per retornar-hi persones refugiades; mentre la gran majoria dels països europeus mostren una vergonyosa reluctància a l'hora d'acollir persones en necessitat de protecció; mentre sembla que els discursos dels partits xenòfobs van tenint cada cop més ressò; mentre que, en definitiva, moltes institucions ens estan fallant com a valedores dels drets i llibertats fonamentals, una part de la ciutadania s'està movent per fer valer per damunt de tot els principis de solidaritat. Es mou amb poc recursos, amb poca atenció mediàtica i amb poques possibilitats fins ara d'incidir políticament, però amb força, amb creativitat, des de la noviolència i amb el convenciment que els tractats internacionals de drets humans són encara plenament vigents, tots.

Aquest monogràfic del *Per la Pau* pretén donar visibilitat a aquest activisme solidari i a les protestes socials pacífiques que volen contrarestar el discurs de la por i fer front a unes decisions polítiques que posen uns límits inacceptables a les garanties legals i ètiques en matèria de drets humans.

El primer article, de la periodista i membre de la Junta de l'ICIP Carme Colomina, ens dóna una visió de partida. Mostra, d'una banda, com els països de la UE no han sigut capaços de posar-se d'acord entre ells per afrontar l'arribada a Europa de les persones que fugen de la violència des d'una perspectiva basada en els drets humans, pilar fonamental i fundacional de la Unió. D'altra banda, mostra com Europa es fractura també físicament amb la construcció de nous murs físics en un espai que havia de ser comú. I finalment mostra el distanciament d'una part considerable de la opinió pública,

molt més favorable a l'acollida de refugiats, envers les polítiques governamentals.

**“ Mentre moltes institucions ens estan fallant
com a valedores dels drets i llibertats
fonamentals, una part de la ciutadania s'està
movent per fer valer els principis de solidaritat ”**

En el segon article, l'investigador Xavier Alcalde recorda que cal mesurar bé les paraules que fem, ja que cada una d'elles té un pes i un ús inapropiat del llenguatge pot conduir a crear i popularitzar una interpretació incorrecta de la realitat. Més concretament, l'autor es pregunta, com molts altres investigadors i activistes, si l'expressió “crisi dels refugiats” és la més adequada per referir-se a la situació que ens ocupa.

Amb els dos articles següents s'ha volgut posar de manifest algunes de les moltes respostes solidàries existents envers la població desplaçada. Algunes d'elles han nascut recentment, altres es duen a terme des de fa anys, perquè les migracions i la cerca d'asil no són, malauradament, un fenomen nou.

Cristina Mas, periodista, ens porta als camps de refugiats de Grècia que ha visitat darrerament per parlar-nos del que ella anomena les “tres corones de solidaritat”: les pròpies persones refugiades que s'ajuden unes a les altres en la ruta de l'exili; la població dels pobles i ciutats on arriben les persones refugiades; i els voluntaris i treballadors d'ONG que s'han mobilitzat per donar-los el suport necessari. Les accions realitzades des de baix, des d'aquestes tres corones, contrasten, ens fa veure ella, “amb les polítiques d'uns governs que només s'han dedicat a aixecar murs i tanques, a militaritzar els carrers i a omplir la Mediterrània de vaixells de guerra”.

“ L’ activisme solidari i les protestes socials pacífiques volen contrarestar el discurs de la por i fer front a unes decisions polítiques que posen uns límits inacceptables a les garanties legals i ètiques en matèria de drets humans ”

Les activistes Lídia Ucher i Jara Henar aporten a aquest número de la revista un panorama ampli, que recull, sense ànim de ser exhaustiu, diferents tipus de xarxes i mobilitzacions d'arreu d'Europa a favor d'unes polítiques migratòries basades en la dignitat i els drets humans inherents a totes les persones: reclamen una resposta humanitària que salvi vides, vies segures i legals que impedeixin més morts, el tancament dels centres d'internament d'estrangers on tants abusos s'hi estan cometent, la protecció efectiva del dret d'asil, una acollida adequada, etc. La ciutadania també s'ha articulat entorn a iniciatives més enfocades a l'anàlisi de les causes d'aquesta crisi, a trencar estereotips sobre la població estrangera, a donar a conèixer la situació en la què es troba i proposar solucions.

En relació amb aquest punt, en aquest monogràfic sobre la solidaritat envers els refugiats, s'ha volgut subratllar justament la importància de l'educació, escolar i extraescolar, per trencar tòpics sobre les persones desplaçades, crear empaties i evitar derives xenòfobes com les que ja s'observen en alguns països europeus. Ho fa Cécile Barbeito, investigadora de l'Escola de Cultura de Pau i membre de la Junta de l'ICIP, en el cinquè i últim article.

Finalment, i per tenir la visió d'una persona que ha deixat la seva feina i el seu país per anar a ajudar en el rescat i assistència de persones que intenten arribar a Europa per vies marítimes, hem entrevistat Essam Daod, metge palestí fundador de l'ONG Humanity Crew. Ell ens explica les enormes dificultats amb les que treballen en l'ajuda dels refugiats que arriben a Grècia, però també l'enorme satisfacció que suposa el fet d'entregar-se a les persones més necessitades i contribuir a canviar la situació actual.

La preparació de la secció Recomanem d'aquest número ha sigut particularment difícil precisament per la gran diversitat i l'alt nombre de valuosos recursos existents i la impossibilitat d'incloure'ls tots. Esperem que siguin, per qui els consulti, un punt de partida que dugui cap a altres iniciatives, webs, publicacions, pel·lícules i reflexions igual d'interessants i necessaris.

Photography (CC) : Han Soete. Marxa europea a favor de vies segures. Brussel·les, 27 de febrer de 2016

© Generalitat de Catalunya

ARTICLES CENTRALS

Europa es fractura. Polítiques vs. opinió pública

Carme Colomina

Periodista

L'agost del 2015, la cancellera alemanya Angela Merkel va denunciar que la normativa de Dublín “no funciona” i que calia “una resposta comuna per a tota Europa” davant l'arribada de refugiats a territori comunitari. Poc després era el comissari europeu de Migracions, Dimitris Avramópulos, qui declarava que “el vell Dublín ha mort”. Tot i això, la Unió Europea (UE) continua, a dia d'avui, incapaç d'articular una veritable política comuna d'asil. La resposta europea als centenars de milers de persones que s'han jugat la vida per intentar arribar a territori comunitari ha estat marcada per la urgència, la unilateralitat i els discursos populistes. Mai com ara hi ha hagut una absència de lideratge tan clara a la Unió. La cancellera alemanya ha perdut el consens que l'havia erigit en el poder hegemònic de la UE. Fins i tot en els pitjors moments de la crisi econòmica i financera, mentre l'eurozona es partia en dues meitats desiguals de països deutors i creditors, Merkel sempre va comptar amb un grup reduït de governs que assumien i defensaven les seves polítiques d'austeritat, alguns fins i tot amb més vehemència que la pròpia cancellera. En canvi, la decisió de Berlín, l'estiu del 2015, d'obrir les portes a l'arribada de refugiats de la guerra de Síria, esperant que la majoria de socis europeus actuarien en conseqüència i es solidaritzarien amb el gest alemany, va acabar aïllant Merkel, debilitada a casa i a la Unió. I, en conseqüència, no hi ha hagut resposta europea.

Mentre els discursos polítics parlaven, en el millor dels casos, de “crisi migratòria” o “crisi humanitària”, quan no es tractava directament de l'argumentació de la dreta populista que s'ha acabat imposant fins i tot en països amb una llarga tradició

d'acollida, un nou mur es va anar aixecant a la Unió Europea. I l'han aixecat, precisament, aquells que van ser els primers a fer caure el Teló d'Acer. Hongria va tancar fronteres amb barreres de filferro i cables tallants per "aturar la invasió" i "la delinqüència" i preservar "els valors cristians d'Europa". Des del juliol, una nova llei autoritza les expulsions sumaries d'immigrants, que són traslladats a la frontera sense que ni tan sols s'estudiïn els seus casos. Noves patrulles s'han desplegat al llarg de les tanques construïdes als límits d'Hongria amb Sèrbia i Croàcia en una autèntica cacera a l'home.

“ La resposta europea als centenars de milers de persones que s’han jugat la vida per intentar arribar a territori comunitari ha estat marcada per la urgència, la unilateralitat i els discursos populistes ”

La divisió entre estats membres de la UE va portar també a la reinstauració temporal de controls fronterers que deixaven en suspens l'Acord de Schengen per a la lliure circulació de persones. La Comissió Europea es va quedar sola defensant un pla de reallotjament de 160.000 refugiats entre tots els països membres que no s'ha pogut aplicar per l'oposició d'alguns estats. Sis països es reparteixen avui la major part de les només 5.651 persones reallotjades fins ara, segons xifres publicades per l'executiu comunitari a finals de setembre. Al Líban -un país de poc més de sis milions d'habitants- hi ha en aquests moments 1.200.000 refugiats sirians, el 70% dels quals viuen sota el llindar de la pobresa, segons l'ACNUR. La Unió Europea, que s'enfronta només a una ínfima part del conjunt de la crisi humanitària que suposen els 60 milions de desplaçats que hi ha al món, ha vist com trontollaven alguns dels seus pilars fonamentals, com la llibertat de moviment, quan ha hagut d'articular una resposta conjunta a l'emergència.

Quina ha estat la solució comunitària? Externalitzar responsabilitats polítiques i humanitàries. Brussel·les va optar per posar-se en mans d'una Turquia allunyada, cada cop més, dels estàndards democràtics i que, a canvi de 3.000 milions d'euros, es comprometia a acceptar el retorn dels migrants que arribessin a la costa grega. Un tracte que Amnistia Internacional va qualificar de "cop històric als drets humans" però que la UE no ha tingut cap problema de replicar en el recent acord firmat amb l'Afganistan per a la deportació de migrants i demandants d'asil que no aconseguixin regularitzar la seva situació i que es veurien obligats a tornar a un país que viu una guerra civil encoberta. Les ONG de la regió han advertit que el retorn forçat de centenars de milers d'afganesos, que ja ha començat des del Pakistan, pot provocar una crisi humanitària greu i més inestabilitat política a les zones frontereres del sud del país.

“ El mar Mediterrani és la frontera del món més perillosa de travessar; la responsabilitat europea en les morts a la Mediterrània és innegable ”

Preocupació i compromís

A l'últim Eurobaròmetre de primavera¹, presentat per la Comissió Europea, la immigració es mantenia com la principal preocupació per un 48% dels ciutadans de la UE (10 punts per sota que en l'onada anterior, de finals de 2015), seguit del terrorisme (39%). Tot i això, una gran majoria d'uropeus (67%) es mostraven partidaris d'una política comuna d'immigració a la Unió. Si els estonians (amb un 73%), els danesos (amb un 71%) i els xecs, letons i hongaresos (67%) eren, segons l'Eurobaròmetre, els qui més percebien la immigració com un problema, els espanyols (34%) i portuguesos (17%) eren els qui menys. No obstant, la constatació de la preocupació no vol dir que no hi hagi voluntat d'implicació. El maig passat, Amnistia Internacional publicava el seu nou Índex de Benvinguda als Refugiats², que revelava com les polítiques governamentals no sempre sintonitzen amb l'opinió pública. Segons aquest estudi, una de cada deu persones arreu del món acolliria una persona refugiada a casa seva. El percentatge s'eleva fins al 29% al Regne Unit i el 20% a Grècia i, en canvi, és només del 3 % a Polònia.

El suport a l'accés a l'asil és especialment intens a Espanya (el 78% hi està molt d'acord), Alemanya (69% molt d'acord) i Grècia (64% molt d'acord). En general, una gran majoria dels enquestats voldrien que el seu govern fes més per ajudar a les persones refugiades. L'Índex posava al descobert “la vergonyosa manera en què els governs han jugat amb la vida de persones que fugen de la guerra i la repressió adoptant polítiques a curt termini” -assegurava el secretari general d'Amnistia Internacional, Salil Shetty-, però també la disparitat d'opinions que fracturen internament una UE dividida per les diferents polítiques d'immigració i asil.

“ L'Índex de Benvinguda als Refugiats d'AI revela com les polítiques governamentals no sempre sintonitzen amb l'opinió pública ”

El mar Mediterrani és, segons un informe de l'Organització Internacional per a les Migracions, la frontera del món més perillosa de travessar i la responsabilitat europea en aquestes morts és innegable. La incapacitat de reaccionar amb contundència davant una tragèdia que ja fa anys que dura, la garreperia de discutir fons i recursos per a les operacions de salvament al Mediterrani, la indiferència demostrada en cada crit d'ajuda del govern italià o grec en els últims temps, les condicions inhumanes de molts centres d'acollida i d'internament, i la insistència en el discurs de la seguretat en lloc d'apostar per regles d'acollida compartides, són part d'aquest fracàs europeu.

1. Eurobaròmetre realitzat per la Comissió Europea.

2. Resum de L'Índex de Benvinguda als Refugiats publicat per Amnistia Internacional.

Photography (CC) : Irene Colell Fotografia

© Generalitat de Catalunya

ARTICLES CENTRALS

Per què la crisi de refugiats no és una crisi de refugiats

Xavier Alcalde

COSMOS, Scuola Normale Superiore

En el context del projecte europeu de recerca 'L'acció col·lectiva i la crisi dels refugiats'¹ he estat uns mesos fent entrevistes a activistes que treballen en la denúncia, la solidaritat i el suport a les persones migrades i refugiades². D'una banda, a Barcelona, Madrid i la Frontera Sud espanyola; d'una altra, a París, Calais i tota la regió de Pas-de-Calais, a França; i, finalment, a Brussel·les. A Barcelona he parlat, entre d'altres, amb gent d'organitzacions com Stop Mare Mortum, SOS Racisme, EICA, Fotomovimiento, persones actives als barris del Raval o la Sagrada Família i d'altres sense una afiliació concreta. També amb algunes persones vinculades a la política més institucionalitzada, tant pel que fa als partits més sensibilitzats amb aquesta temàtica, com a l'Ajuntament de Barcelona. Tot i que no totes comparteixen una mateixa anàlisi de les causes i les solucions, hi ha un punt on la coincidència és pràcticament unànime: la crisi dels refugiats no és, en realitat, una crisi de refugiats.

Aquest terme, popularitzat pels mitjans de comunicació a partir de la primavera i l'estiu del 2015, és encara l'expressió més utilitzada per referir-se a l'increment del número de persones que en els darrers temps estan arribant a la Unió Europea sol·licitant asil. Des de llavors, la gran majoria dels actors, tant polítics com ONG, organitzacions internacionals, periodistes i professors universitaris de diferents disciplines, han fet servir una vegada i una altra la mateixa expressió. I ho continuen fent. Sovint, quan la sentim o llegim, sabem instintivament que no ens agrada, però potser no sabem explicar ben bé per què. Com veurem, hi ha moltes respostes complementàries. Les crítiques s'articulen bàsicament entorn a aquestes quatre qüestions: la paraula "crisi";

el concepte de “refugiat”; la conjunció dels dos mots “crisi” i “refugiat”; i finalment, en l’absència d’altres mots que explicitin les causes i els responsables d’aquesta situació.

“ Tot i que no tothom comparteix una anàlisi de les causes i les solucions, hi ha un tema on la coincidència és pràcticament unànime: la crisi dels refugiats no és, en realitat, una crisi de refugiats ”

En primer lloc, la paraula “crisi” té connotacions negatives i és tremendista, predisposant l'oient o el lector a un estat d'ànim contrari. A ningú li agraden les crisis, són coses que s'han de combatre. A més, porten inclòs un element de quantitat. N'hi ha massa (o, depenent del tema, massa poques). Des d'aquesta perspectiva, cal fer un gran esforç mental per adonar-se que la presència de gent vinguda d'altres països és una oportunitat per a la societat d'acollida. Abdelraouf, un enginyer sudanès que porta ja més d'un any a Calais intentant arribar al Regne Unit, m'ho il·lustrava gràficament: “Les autoritats franceses i angleses estan desaprofitant deu mil professors d'àrab”. A Grand-Synthe i a Norres-Fontes, poblacions properes on els activistes de vegades han trobat la complicitat dels responsables municipals, em parlaven d'activitats a les escoles, on les persones refugiades compartien les seves experiències a la guerra o durant el seu viatge fins Europa, així com els mètodes de resolució de conflictes per vies no violentes que es creen als camps. Una riquesa potencial d'un valor incalculable, que la paraula “crisi” fa molt difícil copsar.

D'altra banda, la perspectiva dominant a l'opinió publicada és totalment eurocèntrica. És a dir, si comparem la realitat europea amb la quantitat de persones desplaçades i refugiades, per exemple, als països de l'Orient Mitjà, la situació a Europa no seria una crisi. Tenint en compte el número de persones refugiades al Líban o a Jordània ³, com podem parlar de crisi dels refugiats a Europa? De nou, ens trobem amb persones de primera i de segona categoria, en un món on el que importa és el que passa a Occident.

Així, només reaccionem davant els atemptats que veiem a França o a Bèlgica, oblidant que la immensa majoria dels atacs gihadistes tenen lloc a països musulmans. Això ho saben bé els activistes, però també les persones que sobreviuen als camps, i que molt sovint vénen de cultures on l'hospitalitat és una part essencial del tracte a l'estranger.

“ Cal fer un gran esforç mental per adonar-se que la presència de gent vinguda d'altres països és una oportunitat per la societat d'acollida. Una riquesa potencial incalculable, que la paraula “crisi” fa molt difícil copsar ”

Aquells que han estat voluntaris en alguns dels camps de refugiats admeten l'existència d'una crisi a nivell humanitari. Des d'aquesta perspectiva es posa l'accent en les polítiques migratòries, d'asil i d'acollida dels països de la Unió Europea. Serien aquestes polítiques les que estan en crisi, perquè no són capaces de fer front d'una manera efectiva i alhora digna a l'arribada de les persones refugiades. Sovint perseguint interessos egoistes i miops, s'han externalitzat les fronteres a països com el Marroc o Turquia (però també a França, en el cas del Regne Unit, que no forma part de l'Acord de Schengen) sense aconseguir dissuadir els qui fugen de la guerra. D'aquesta manera, com a conseqüència de certes polítiques, les persones refugiades s'acumulen en camps improvisats amb una veritable necessitat d'ajut humanitari, que és coberta parcialment pels voluntaris arribats des dels indrets més diversos. Aquí els activistes ho tenen clar. En paraules de la Natàlia, voluntària a camps de refugiats de diversos països i activista a Stop Mare Mortum: “Estem fent la feina humanitària que haurien d'estar fent els Estats i la Unió Europea”.

Davant de qualsevol crisi, el present es transforma, esdevenint inestable i perillós. Es tracta d'un canvi sobtat en temes econòmics, polítics, socials, mediambientals, de seguretat... que succeeix d'una forma abrupta i inevitable, i es converteix en una emergència. En el nostre cas, la situació és una mica diferent, ja que les causes

d'aquesta emergència humanitària són ben conegudes: les guerres, principalment. En aquest sentit, cal relacionar qüestions com el comerç d'armes amb l'aparició i el desenvolupament dels conflictes armats, així com els seus efectes en termes humans. L'interessant d'aquesta connexió és que, de sobte, apareixen uns responsables. En altres paraules, l'emergència humanitària no és pas un fenomen natural i imprevisible, sinó que és conseqüència d'unes polítiques ben concretes ⁴.

Potser el problema és que no pensem en les persones refugiades com a actors, com a subjectes, sinó com a objectes, com quelcom que ens afecta a nosaltres. Si canviem l'enfocament ens serà més fàcil apreciar que són persones que tenen necessitats, drets... i que no són massa diferents de nosaltres. Ens recorden així una capacitat d'empatia que potser teníem oblidada. Des d'aquesta perspectiva, les persones refugiades vindrien a posar-nos davant un mirall. Llavors potser sí que ens trobem davant una crisi, però de valors. El fet que polítics i institucions no estiguin tractant amb humanitat les persones que fugen de contextos on literalment ja no és possible viure d'una manera digna mostra que els valors que els europeus tradicionalment han pretès exportar arreu del món estan avui en dia en crisi. I tanmateix, les persones refugiades segueixen arribant al continent europeu. Es tracta, per tant, d'una oportunitat de redreçar polítiques absolutament equivocades i, fins i tot, de salvar el projecte europeu.

“ L'emergència humanitària no és un fenomen natural i imprevisible, sinó que és conseqüència d'unes polítiques ben concretes ”

Un altre terme molt popular (sobretot als països francòfons) és el de crisi migratòria. En aquest sentit, molts activistes critiquen la distinció entre refugiats i migrants. A nivell jurídic, la diferència té conseqüències, perquè les persones refugiades són subjectes de més drets que les persones migrades, que queden a expenses del que decideixi cada Estat. Per això, continua la crítica, a les institucions els interessa qualificar aquestes persones com a migrants (dolents, que vénen perquè ho han decidit lliurement, com si

això fos un crim!) i així els poden retornar als seus països d'origen sense incomplir la legalitat internacional. En canvi, si són refugiats (bons, que vénen perquè no tenen més remei), hi ha el deure d'acollir-los i oferir-los totes les prestacions que contempla el dret d'asil. En un intent de superar aquesta divisió, activistes de la xarxa Migreurop, entre altres, han proposat el terme “exiliats”, que ha fet fortuna en la llengua anglesa (*exiles*) i francesa (*exilés*) i que no distingeix si les causes que han obligat les persones a marxar de casa seva són econòmiques o polítiques (o medioambientals, etc.).

En definitiva, la llengua importa. Les paraules no són neutres i és important com anomenem les coses. En el cas que ens ocupa, l'expressió ‘crisi dels refugiats’ no és la més adequada. Pel contrari, cal emprar formulacions que contextualitzin la situació de les persones refugiades, assumint les nostres responsabilitats, tenint també en compte les causes que els han fet marxar de casa seva i del seu país, i emfatitzant que són subjectes actius i que tenen, per tant, drets. Com nosaltres. A més, cal superar les perspectives eurocèntriques i buscar un enfocament més global, sense oblidar que en les relacions d'interdependència de l'època en la què ens ha tocat viure el que fem té conseqüències. En altres paraules, l'increment de l'arribada de persones refugiades des de la primavera de 2015 no era una situació imprevisible, sinó en gran part un efecte de les polítiques occidentals dutes a terme els anys precedents. Tan de bo anomenant les coses pel seu nom siguem capaços de trobar-hi sortides a l'altura de les nostres possibilitats, que són totes ⁵.

1. El projecte europeu de recerca ‘L'Acció Col·lectiva i la Crisi dels Refugiats’ forma part de l'ERC Advanced Grant Project “Mobilizing for Democracy”, dirigit per Donatella della Porta.

2. Seguint l'ús que fa l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats, en aquest text la paraula “refugiat” designa aquelles persones que compleixen els requisits per demanar l'asil i aconseguir, per tant, l'estatus jurídic de refugiat.

3. Segons les Nacions Unides, al Líban hi ha més d'un milió de persones refugiades provinents de Síria, a més de 450.000 palestins. D'altra banda, els refugiats que viuen a Jordània inclouen 630.000 sirians, així com més de dos milions de palestins i 200.000 iraquians. Tanmateix, altres estimacions ofereixen xifres molt superiors.

4. Per exemple, l'operació militar Mare Nostrum va rescatar 150.000 persones entre octubre de 2013 i octubre de 2014. Era evident que la fi d'aquesta missió faria augmentar el número de morts a la Mediterrània. Es pensava que així els immigrants deixarien d'arriscar la seva vida però no va ser així. D'altra banda, tractats com els de Dublín o Touquet han tingut com a conseqüència una concentració artificial de la població refugiada a llocs com Idomeni o Calais, provocant unes tensions en l'àmbit local que una política europea veritablement solidària hauria mitigat en bona mesura.

5. En aquest sentit, defenso que era factible acollir d'una forma solidària i equitativa totes les persones que van demanar asil a la UE l'any passat. Pensem que, segons dades d'Eurostat, la mitjana europea de peticions d'asil per 100.000 persones el 2015 va ser de 260. Això vol dir que n'hi hagués hagut prou amb que cada població de 5.000 habitants n'acollís 13, és a dir, 4 famílies.

Photography : UN Photo/Rick Bajornas

© Generalitat de Catalunya

ARTICLES CENTRALS

Solidaritat, amb S de Supervivència

Cristina Mas

Periodista

Diu Boban Minic, el periodista de Ràdio Sarajevo que es va negar a marxar de la capital bosniana durant la guerra, que el món es divideix en dos tipus de persones: les que han viscut una guerra i les que no. I encara, diu, hi ha una altra classificació: la gent que no s'ha mogut de la seva ciutat i la que un dia va emigrar.

Hi pot haver empatia, solidaritat, comprensió, ganes d'ajudar... (per sort, de tot això n'hi ha molt, encara que no ompli titulars a les portades de diaris). Però és difícil posar-se a la pell d'un refugiat. Intentar pensar com s'ha de sentir algú que ho ha perdut gairebé tot. La casa, la feina, la família, els amics... una xarxa de seguretat que -com nosaltres aquí i avui- pensaven que hi seria sempre. L'únic que poden arrossegar és la motxilla de la derrota, la por, la incertesa de l'exili, el pes dels somnis trencats. Ho han perdut tot, menys la vida... i l'esma per tirar endavant. Els empeny una ferma decisió: no es rendeixen, estan disposats a tornar a començar, de zero. N'hi ha que ho fan pels fills; d'altres, per poder reprendre els seus estudis, per mantenir viva una causa... o, simplement, per instint de supervivència. Cadascú té la seva pròpia motivació per no tirar la tovallola, i això és el que els acompanya en un camí que es converteix en una mena de cursa d'obstacles darwiniana en què només sobreviuen els més forts, els que s'adapten millor a un entorn cada cop més hostil.

Al camp de refugiats improvisat d'Idomeni, a Grècia, els sirians àrabs van elegir un comitè de dotze homes i dones que coordinaven les protestes (arreu hi havia petits cartells manuscrits convocant la gent a manifestar-se dos o tres cops per setmana) i negociaven amb les autoritats gregues i macedònies. "Merkel va dir que tots els refugiats sirians seríem acollits a Alemanya, i quan érem a mig camí ens van tallar el

pas. Són els governs europeus els que ens han posat en aquesta situació”, em recordava un dels seus membres, el Mahdi, un cuiner d'Alep, amb els ulls encesos pels gasos lacrimògens que els llançava l'exèrcit macedoni. Els llaços familiars, veïnals, comunitaris, d'amistat es converteixen en autèntics salvavides en situacions límit i són la primera eina de solidaritat que funciona com un aixopluc, feble però imprescindible. Són els mestres (sirians, iraquians, kurds) que es presenten voluntaris a les “escoles” improvisades per entitats solidàries. Són els pares de família que maten les hores convertint en joguines o barbacoes trossos de filat de la tanca (*made in Spain*, per cert: que Melilla ha servit per provar moltes coses). Són els néts que arrossegueu els avis en cadires de rodes milers de quilòmetres. Són els amics del Mustafà, un jove de Deir el Zor (a l'est de Síria) que va perdre la cama esquerra en un atemptat fa tres anys, i que no l'han deixat sol ni un minut en el seu periple per Síria, Turquia, Lesbos, Atenes, fins a Idomeni, on es va topar de nassos amb una porta tancada. I encara tenen forces per vibrar amb els partits del Barça i reciten de memòria l'alineació del proper diumenge. “Vaig lent, però tinc paciència... i sempre hi ha algú que m'ajuda”, deia el jove sirià, estudiant de filologia anglesa, recolzant-se sobre les seves velles crosses, a 2.700 kilòmetres de casa.

“ Contrasta la reacció des de baix amb les polítiques d'uns governs que només s'han dedicat a aixecar murs i tanques, a militaritzar els carrers i a omplir la Mediterrània de vaixells de guerra ”

La segona corona de solidaritat és la de la població que està a la trinxera, en primera línia de l'arribada. Com l'Emilia Kamvisi, que als seus 84 anys i amb una pensió que no arriba als 400 euros, baixava cada dia a la platja davant de casa seva a l'illa grega de Lesbos per ajudar la gent que les pasteres transportaven des de Turquia: “Ens feia molta pena i molta ràbia veure com arribaven: espantats, mullats, amb les criatures xopes, plorant. Cada dia anàvem al banc de davant la platja, a seure amb ells, a fer-los

companyia. Arribaven sis, set, vuit barques: no hi podíem parlar però ens abraçaven, ens feien petons”, ens explicava fa uns mesos. I recordava la seva mare, que també va arribar refugiada de l'expulsió dels grecs de Turquia els anys vint. El Premi Nobel de la Pau va passar de llarg de la candidatura de la gent de Lesbos, que simbolitzava aquest esperit d'acollida. Però sempre ens quedarà la fotografia de Lefteris Partsalis que es va fer viral, on l'Emilia -asseguda al banc de tota la vida davant del mar- li dóna un biberó a un nadó acabat d'arribar davant el somriure divertit de la seva mare. L'àvia, amb les seves dues amigues i els pescadors de l'illa, posen rostre a milers de joves, de treballadors, d'autònoms que s'han mullat per rescatar els nàufrags, curar-los, abraçar-los, donar-los roba seca, un got de te calent, menjar, aigua, transport o, simplement, per escoltar-los.

“ Són els estats els qui han dibuixat els refugiats com una amenaça a la nostra seguretat i convivència; i els causants d'un patiment absurd i del tot evitable ”

La tercera corona ha estat la mobilització internacional de voluntaris i personal d'ONG, que s'han trobat canviant destins de l'Àfrica, el Pròxim Orient o l'Àsia per ciutats i pobles molt més propers. Moltes costures han cruït i es poden criticar moltes coses, però el més important és el contrast d'aquesta reacció des de baix amb les polítiques d'uns governs que només s'han dedicat a aixecar murs i tanques, a militaritzar els carrers i a omplir la Mediterrània de vaixells de guerra.

No hem d'oblidar que, de fet, la solidaritat va ser la primera reacció l'estiu passat, fins i tot en països com Àustria, on més tard l'extrema dreta s'ha fet forta. Perquè han estat les polítiques dels governs, la criminalització, el còctel explosiu immigració-islam-terrorisme el que ha capgirat un sector de l'opinió pública a Europa i ha donat ales als discursos ultres, que ara retronen sense complexes a mig continent. Han estat els governs -liberals i socialdemòcrates- els qui han obert la porta al fantasma. Són els estats els qui han dibuixat els refugiats com una amenaça per a la nostra seguretat i la

nostra convivència. I els causants, en primera instància, d'un patiment absurd i del tot evitable, que ens enfonsa, a tots plegats, en l'espiral de l'odi. Davant d'això ens queda només reivindicar la solidaritat i preguntar-nos si, en el fons, els murs que s'estan erigint no ens empresonen també a nosaltres.

Photography : Emilia Kamvisi, a casa seva a Lesbos, amb la fotografia que la convertir en una icona de la solidaritat amb els refugiats. XAVIER BERTRAL / ARA

© Generalitat de Catalunya

ARTICLES CENTRALS

Mobilitzacions ciutadanes arreu d'Europa

Lídia Ucher / Jara Henar

Lídia Ucher és Periodista, Xarxa ComuniCambio / Jara Henar és Politòloga, Alianza por la Solidaridad

La gestió del fenomen migratori a les fronteres i a l'interior de la Unió Europea (UE) s'està realitzant sota el paraigües de l'Agenda Europea de Migració¹. Les crítiques de diferents organitzacions de la societat civil coincideixen en la visió tant de l'Agenda com de la gestió de la crisi: l'enfocament securitari, centrat especialment en la lluita contra la migració irregular i el reforçament de les fronteres exteriors, no resol la situació i no és compatible amb un enfocament de drets humans, fet que posa clarament de manifest la contradicció entre "l'Europa dels Drets" i "l'Europa Fortalesa".

Qüestions com el reconeixement d'aquestes contradiccions a nivell de la UE i els estats membres, la falta de coherència entre els discursos i les polítiques existents o la percepció que, si bé les morts del Mediterrani són evitables fa anys que augmenten exponencialment², han generat múltiples expressions de protesta i denúncia envers la gestió europea, i de mobilització ciutadana i de solidaritat envers les persones migrants i refugiades que viuen les conseqüències del règim fronterer europeu.

Amb el present article, volem mencionar algunes d'aquestes expressions de solidaritat, sense pretendre ser exhaustives, ja que ens trobem davant d'una multiplicitat de xarxes i d'accions, ben diverses pel que fa a la seva antiguitat, continuïtat, objectius i motivacions, mitjans utilitzats o dimensió (local, estatal, transnacional...). Ens sembla important començar assenyalant que són les persones migrants i refugiades les que posen els seus propis cossos i vides en joc per la llibertat de circulació i la lluita pels seus drets. Són elles les primeres en organitzar-se i exercir la solidaritat en origen, trànsit i destí, prova de que són agents actius i emprenedors i no mers objectes o

números.

“ Les demandes de moltes entitats van des dels enfocaments més humanitaris fins als més polítics, com l'exigència d'acabar amb la guerra als migrants o la reclamació de vies segures i legals ”

També cal dir que el suport no és quelcom de nou, ni tampoc exclusiu de la societat civil europea: [Afrique Europe Interact](#), [Boats for People](#), [Borderline Europe](#), [Caminando Fronteras](#) ³, [No Borders Morocco](#), [Voix des migrants](#), [Watch The Med](#) o [Welcome to Europe](#) són plataformes i campanyes que uneixen activistes d'orígens diversos i que fa anys que donen suport a persones migrants en trànsit, reivindicant els seus drets i denunciant el règim de fronteres europeu. Es caracteritzen per un important treball en xarxa, cadascuna des de les seves especificitats. Per exemple, l'associació Caminando Fronteras neix el 2002 al Marroc per donar suport a immigrants subsaharians en trànsit cap a Europa; Welcome to Europe proporciona contactes i assessorament als refugiats i els migrants en el camí cap a i a través de diferents països europeus; i Watch The Med és una plataforma de mapeig online per fer seguiment de les morts i les violacions dels drets dels migrants a les fronteres marítimes de la UE.

És interessant com el suport durant la travessa pel mar s'ha enfocat des de diferents perspectives. Per exemple, “[Watch The Med Alarm Phone](#)” és una línia telefònica d'alarma, creada a partir dels grans naufragis d'octubre de 2013 ⁴, autogestionada per societat civil de les dues ribes del Mediterrani, i que funciona cada dia sense interrupcions per donar suport al rescat de persones refugiades i migrants en perill al mar.

D'altres organitzacions, davant la clara insuficiència de recursos que la UE destina al salvament de les persones que intenten creuar el Mediterrani, han fet operacions de rescat marítim amb vaixells propis: [Metges Sense Fronteres](#), [ProActiva Open Arms](#) ⁵,

Save the Children, Sea Watch o Sos Mediterráneo en són algunes. Les seves demandes cap a Europa són diferents i van des dels enfocaments més humanitaris, centrats en la necessitat d'organitzar missions de recerca i rescat a gran escala, fins als més polítics, com l'exigència d'acabar amb la guerra als migrants, o la reclamació de vies segures i legals.

“ Són nombroses les campanyes i accions de denúncia en relació amb la retenció, detenció i espera a la deportació de persones migrants i refugiades, en camps o en centres d'internament ”

Aquesta demanda de vies segures i legals, com a alternativa a l'actual règim fronterer europeu, compta amb un ampli suport, expressat des de grups molt diferents, com ara les plataformes europees Volonteurope ⁶ o la plataforma d'ONG de segon nivell CONCORD ⁷; organitzacions com Amnistia Internacional ⁸ o, en l'àmbit català, la xarxa Stop Mare Mortum que, com indica en el seu manifest, demana mesures com l'ampliació del concepte de persona refugiada, perquè inclogui també totes aquelles persones en situació de vulnerabilitat econòmica i social. També exigeix la fi de l'externalització de fronteres a països tercers i del comerç d'armes, i la clausura de l'Agència Europea per a la Gestió de la Cooperació Operativa en les Fronteres Exteriors, FRONTEX.

Una altra crítica que es fa al règim de fronteres té a veure amb el moment de l'arribada o la mal anomenada “acollida”. Són nombroses les campanyes i accions de denúncia en relació amb la retenció, detenció i espera a la deportació de persones migrants i refugiades, en camps o en centres d'internament. La xarxa d'associacions africanes, europees, magrebines i d'Orient Mitjà Migreurop, per exemple, planteja des d'una perspectiva global, amb la campanya “Close the camps”, una cartografia sobre els camps de reclusió d'estrangers a Europa amb la que pretén donar visibilitat a les

condicions de reclusió i els abusos i violacions de drets que es generen en aquests centres, i amb la que demana el seu tancament definitiu. En la mateixa direcció, a Catalunya tenim la campanya “Tanquem els CIE” que conjuntament amb SOS Racisme ⁹ i amb Migra Studium ¹⁰, forma part de “Tancarem el CIE” i treballa en xarxa amb la campanya “CIEs NO”.

Pel que fa a la situació de retenció a les illes i a la península grega, s’han articulat nombroses iniciatives des d’àmbits molt diversos. Per exemple, Payasos en Rebeldía amb la seva campanya “#RisascontraMuros” denunciava fa uns mesos la situació al campament d’Idomeni. Stop Mare Mortum, per la seva banda, col·labora amb un grup d’advocades per tal d’oferir assistència jurídica a persones que estan detingudes o bloquejades a Grècia sense poder demanar asil ni entrar als processos de reubicació que es proposen a l’acord UE-Turquia. Per la seva banda, l’ONG grega ActionAid Hellas ha realitzat durant mesos una recerca als anomenats “campes de refugiats” de Lesbos, Schisto i Skaramaga, que mostra com la UE i Grècia estan faltant a les seves obligacions de protegir i promoure els drets humans i els drets dels refugiats de les persones que arriben a Grècia ¹¹.

**“ La voluntat de la ciutadania per conèixer l’altre,
aprofundir en les causes, compartir vivències i
trobar solucions va molt més enllà de la política
inactiva per a fer front a un món en
transformació ”**

Finalment, cal recordar que les accions d’autoorganització, solidaritat i mobilització van més enllà dels desplaçaments: tenen lloc cada dia en les nostres ciutats de la mà de molts col·lectius, organitzacions i xarxes. En aquest sentit ens sembla especialment rellevant la tasca dels grups que treballen amb les persones en major situació de vulnerabilitat, com ara els nombrosos sol·licitants d’asil que viuen durant anys en un llimb jurídic mentre esperen la resolució de les seves demandes per part de l’Estat

Espanyol; les persones en situació administrativa irregular ¹², mal identificades com a simplement migrants econòmics; o d'altres persones excloses del sistema sobre les què impacta de manera terrible la política migratòria de la UE i dels estats membres.

Han quedat moltes iniciatives per presentar i sobre les quals aprofundir però no volem acabar aquest article sense mencionar experiències provinents de l'àmbit musical, com el projecte "Refugees for Refugees: la musique de l'exil" ¹³, de l'associació belga Muziekpublique i de l'àmbit audiovisual, com la Muestra Internacional de CineMigrante de Barcelona o la Mostra de Cinema Àrab i del Mediterrani -enguany centrada en l'eix de les migracions- que busquen crear espais de diàleg intercultural, trencar estereotips i promoure els drets humans.

Cinema, música, trobades, diàlegs i accions solidàries que demostrin que la voluntat de la ciutadania per conèixer l'altre, aprofundir en les causes, compartir vivències i trobar solucions va molt més enllà d'una política inactiva i amb una evident manca de voluntat per fer front a un món en transformació on les persones tenen la capacitat d'alçar, a nivell col·lectiu i individual, la seva pròpia veu.

1. Comunicació de la Comissió Europea sobre la Agenda Europea de Migració del 13/05/2015.

2. L'11 de novembre, el registre de morts estimats al Mediterrani durant el 2016 era de 4.271 persones, 773 més que el 2015.

3. L'associació Caminando Fronteras estrenava a principis de 2016 el documental Tarajal, transformar el dolor en justicia, sobre les reaccions de les famílies de les 15 persones mortes a la platja de Tarajal (Ceuta) el 6 de febrer de 2014. Els fets de Tarajal també han estat objecte d'un altre documental, Tarajal: Desmuntant la impunitat a la frontera sud, una coproducció de Metromuster amb l'Observatori DESC.

4. El 3 d'octubre de 2013 més de 350 persones van morir ofegades a prop de la costa de Lampedusa, a Itàlia. Vuit dies després, l'11 d'octubre, es produïa un nou naufragi a la vora de la mateixa illa, en el què es calcula que van morir unes 200 persones, segons la plataforma Watch the Med.

5. L'acció de ProActiva Open Arms amb el seu vaixell Astral ha estat assumpte d'un programa de Salvados, a la Sexta, i per primera vegada la qüestió dels refugiats va ser *prime time* a la televisió estatal.

6. Resposta de Volonteuropa a la Nova Agenda Europea de Migració (14/05/2015).

7. Comunicat de CONCORD "Migration for Development and Human Rights" (22/03/2016).

8. Web de la campanya "Yo acojo" d'Amnistia Internacional on es pot veure el vídeo "¿Y si fueras tú?"

9. SOS Racisme és un dels membres de la xarxa internacional Migreurop.

10. Migra Studium és membre del Servei Jesuïta als Migrants, que recentment ha publicat l'informe anual sobre els CIEs a España "Vulnerables vulnerabilizados. Informe anual SJM sobre los Centros de Internamiento de Extranjeros en España 2015".

11. Action Aid Hellas traduirà properament l'informe "Els reptes dels programes de reunificació familiar i de reassentament per als refugiats que arriben a Grècia", actualment només disponible en grec.

12. Per exemple, el grup de persones que componen l'Espai de l'Immigrant proporcionen, entre d'altres, serveis gratuïts de consulta mèdica i assessoria legal i administrativa a persones en situació administrativa irregular.

13. Muziekpublique ha reunit una vintena de virtuoses refugiats procedents de Síria, l'Iraq, Afganistan, Pakistan o el Tibet que s'han establert a Bèlgica per gravar un disc. Un fil comú els uneix: tots ells són estrelles en els seus països. Alguns han vist la seva situació regularitzada, d'altres encara no saben si podran quedar-se.

Photography: Manifestació a Barcelona amb el lema "Vies segures" el 27 de febrer de 2016. Autor: Antonio Criado

© Generalitat de Catalunya

ARTICLES CENTRALS

Trencar llocs comuns, recuperar relats comuns

Cécile Barbeito

Investigadora de l'Escola de Cultura de Pau, UAB

El desplaçament forçat no és un fenomen nou. Però diversos factors conviden a reflexionar, ara, molt especialment, sobre com gestionar l'acollida de les persones desplaçades, a nivell pràctic i pel que fa a la percepció social. Alguns d'aquests factors són la magnitud d'aquest drama humà –amb la xifra de persones refugiades i desplaçades més alta de la història, superior als 65 milions a tot el món¹–; la mediatització de l'arribada –que porta a creure distorsionadament que Europa acull una proporció elevada de persones refugiades– i més importantment, les derives xenòfobes que s'observen en alguns països europeus. Com prevenir la radicalització dels sectors xenòfobs europeus? Com fomentar l'empatia envers les persones refugiades?

La resposta que sembla més immediata, per tal de reduir les derives xenòfobes i d'augmentar l'empatia envers les persones refugiades, és la de connectar amb les seves històries de vida, personals i col·lectives: entendre els motius que han fet que l'Ashanti, el Yasir, l'Ayana o el Dakari hagin hagut de fugir de casa seva, i reconèixer les situacions de persecució o de violència estructural. Humanitzar aquestes persones, saber els seus noms, conèixer detalls de les seves vides abans d'haver de fugir, entendre que són persones lluitadores i amb ganes de viure autònomament en situacions millors poden ser formes de promoure l'empatia. Moltes entitats d'acollida de persones refugiades² ofereixen la possibilitat de convidar persones refugiades (en escoles, centres cívics, etc.) per a conèixer testimonis de primera mà. Les valoracions del professorat solen destacar el gran interès que desperten en l'alumnat, tant per conèixer la història de vida de les persones convidades, com per denunciar les

condicions que hi ha als seus països i que les van obligar a fugir.

A més de conèixer aquestes experiències, ja de per si esfereïdores, hi ha iniciatives que busquen ressaltar coincidències amb aquestes històries de vida personals i col·lectives, com l'experiència d'haver viscut la guerra (civil), l'exili, o els camps de refugiats. Exposicions com "Art i compromís, respostes a la guerra civil" del MNAC o el mateix Museu de la Memòria i de l'Exili (MUME) de La Jonquera fan sentir com la història local interpel·la els relats actuals de desplaçament forçat d'arreu del món. No cal anar massa lluny perquè les imatges de fugida cap a França durant la Guerra Civil Espanyola remetin a imatges més recents de persones desplaçades pels Balcans. També salten a la vista les similituds entre els camps (de concentració) de refugiats al sud de França dels anys '30-'40 i les imatges actuals d'Idomeni, de la "jungla" de Calais o dels Centres d'Internament d'Estrangers³. A més de conèixer les dures històries personals de la gent que s'ha vist forçada a fugir, reconèixer que aquesta experiència és molt propera, ajuda, sens dubte a crear empatia amb el problema.

“ Per reduir les derives xenòfobes i augmentar l'empatia envers els refugiats cal entendre els motius pels quals han fugit de casa seva ”

Però més enllà d'aquestes respostes òbvies, cal tenir en compte que els processos de deshumanització de "l'altre" estan estretament lligats al sentiment d'amenaça. Caure en veure "l'altre" d'una forma que obvia els seus sentiments, que minimitza el seu patiment, o que els supedita a un suposat bé general "dels nostres", és sovint conseqüència d'un procés de deshumanització progressiu que parteix del sentiment que algunes necessitats bàsiques (identitàries, de benestar, d'integritat física, etc.) estan amenaçades. Quines poden ser aquestes necessitats?

Algunes enquestes recents dedueixen que les principals pors respecte a l'arribada de persones refugiades tenen sobretot a veure amb la integritat física i el benestar: el 59% dels europeus consideren, segons una enquesta realitzada a deu països europeus⁴, que

una major arribada de refugiats implica un increment del risc d'atacs terroristes. El segon problema identificat, amb el que estarien d'acord el 50% dels enquestats segons la mitjana dels deu països europeus, és que l'augment de persones refugiades significa l'acaparament de llocs de treball i d'ajuts de l'estat de benestar. Aquests són, doncs, dos arguments que cal rebatre amb molta cura. Xarxes com Unitat Contra el Feixisme han publicat documents ⁵ que desmunten alguns d'aquests prejudicis. Caldria, però, un abast més generalitzat d'aquesta argumentació i que el major nombre de mitjans de comunicació i missatges públics enfoquessin les notícies amb menys tòpics i més sentit crític.

Algunes de les informacions que caldria repetir fins a quedar extenuades per a trencar tòpics i entendre que les societats europees tenim molt per aprendre pel que fa a la solidaritat, són, en primer lloc, que acollir persones refugiades no és un acte de generositat: és una obligació del dret internacional amb la que els països europeus s'han compromès. No hi ha, doncs, marge per a decidir si es vol ser un país d'acollida o no: s'ha de fer. Un segon tòpic per trencar és que Europa està acollint una proporció elevada de persones refugiades: dels deu països que n'acullen més no n'hi ha cap ni un que sigui europeu: els països europeus no estan sobrepassats per l'acollida d'immigrants, ni pel que fa al cost d'aquesta acollida (la UE és el continent més ric del món), ni a nivell demogràfic, ja que concedir asil a totes les persones actualment sol·licitants d'asil suposaria, ara mateix, un 0,36 % de la població total de la Unió. Un tercer tòpic, referent al suposat increment d'atacs terroristes es pot rebatre dient que la majoria d'actes terroristes promoguts en territori europeu han estat perpetrats per ciutadans europeus, no pas per persones refugiades, i que, com a mínim a l'Estat espanyol, el principal motiu per delictes d'odi al 2015 ha estat la islamofòbia ("autòctons" que ataquen persones musulmanes) i no pas a l'inrevés. Per últim, referent a la por que les persones refugiades acaparin els llocs de treball i els ajuts socials, val a dir que aquests ajuts són tant minsos com els que rep la població local. Són una minoria les persones a les que es reconeix l'Estatut de refugiat i tenen accés a les proteccions subsequents (al 2015, malauradament, només es va reconèixer l'Estatut de refugiat a 220 persones d'un total de 3.240 sol·licitants d'asil) ⁶.

“ Acollir persones refugiades no és un acte de generositat: és una obligació del dret internacional amb què els països europeus s’han compromès ”

Per últim, i perquè els processos de deshumanització de l’“altre” també porten a creure que l’endogrup (“nosaltres”) actua legítimament, mentre que l’exogrup (els “altres”) no, és important trencar aquestes percepcions polaritzades i deixar clar que l’augment de desplaçaments forçats no és fortuït ni aliè als països europeus. Algunes organitzacions com el Centre Delàs ⁷ fan visible el lligam entre els desplaçaments forçats i els beneficis que en treuen els països occidentals, ja sigui perquè són els principals exportadors d’armes del món, ja sigui perquè es beneficien del mercat de la seguretat (control de fronteres, construcció de tanques, etc.). Una altra forma d’apropar-se a la realitat dels desplaçaments forçats és, doncs, reconèixer la part de responsabilitat pròpia – del “nosaltres” – en el problema.

Promoure l’empatia envers les persones refugiades passa, per una banda, per reconèixer els principals motius pels quals algunes persones senten més recel a acollir-les, i respondre a aquest sentiment d’amenaça amb campanyes informatives que trenquin tòpics. A més, implica recollir les experiències en comú.

1. Totes les dades referents a les persones refugiades citades en aquest article, si no s’especifica el contrari, s’han extret de: ACNUR (2016). Tendencias Globales 2015. Desplazamiento forzado en 2015.

2. A Catalunya, diverses entitats d’acollida es coordinen a través de la xarxa Asil.Cat. Entre elles hi ha ACNUR, la Fundació ACSAR, la Comissió Catalana d’Ajut al Refugiat, l’Associació Catalana per a la Integració d’Homosexuals, Bisexuals i Transexuals Immigrants (ACATHI), etc.

3. Tot i que l'article se centra en persones refugiades, s'ha de ser conscient que la línia que separa el que defineix una persones refugiada i una immigrada pot ser molt prima en funció dels contextos i de les persones, i que en qualsevol cas les administracions poden tractar aquests casos de forma indiferenciada.

4. Richard Wike, Bruce Strokes, Katie Simmons. "Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs", July 11, 2016. Pew Research Center.

5. Veure, per exemple, l'octaveta «#RefugeesWelcome Protegeix-te contra els rumors racistes».

6. Dades de CEAR basades en Eurostat.

7. En destaca **Mark Akkerman (2016). Guerras de frontera. Los fabricantes y vendedores de armas que se benefician de la tragedia de los refugiados en Europa. Barcelona: Centre Delàs (per l'edició castellana).**

Photography : Ravalució. Servei Civil Internacional de Catalunya.

© Generalitat de Catalunya

RECOMANEM

Materials i recursos d'interès recomanats per l'ICIP

Acció

Què estan fent les ONG catalanes per a les persones refugiades?

Lafede.cat – organitzacions per a la justícia global és una xarxa de més d'un centenar d'entitats catalanes que treballa per aconseguir la justícia social i l'eradicació de les desigualtats mitjançant la cooperació al desenvolupament, la defensa i promoció dels drets humans i el foment de la pau. Moltes de les ONG que hi estan afiliades estan directament implicades en projectes a Síria, als camps de refugiades dels països limítrofs, als països de trànsit o en l'acollida de persones refugiades a Catalunya. També hi ha organitzacions que s'ocupen d'informar sobre aquesta crisi i les seves causes, identificar responsabilitats i proposar solucions.

Lafede.cat ha fet un recull de les diferents accions que estan duent a terme aquestes ONG, indicant les maneres de donar-hi suport. Aquest recull, inicialment elaborat l'any 2015, ha estat actualitzat al llarg d'octubre 2016.

Lafede.cat també proposa altres maneres d'ajudar a les persones refugiades. Subratlla la importància de l'educació en la solidaritat i ofereix orientacions per abordar la crisi dels refugiats en l'àmbit educatiu.

Informe

Les persones refugiades a Espanya i Europa (CEAR)

Aquest és el 14è informe anual que publica la Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) per informar sobre la situació de les persones refugiades al món, a la Unió Europea i a Espanya. Les xifres que aporta són poc esperançadores. Recorda que segons

l'ACNUR, l'any 2015 es va superar la xifra de 59,5 milions de persones que han sigut desplaçades forçosament de les seves llars a conseqüència de la violència i les violacions dels drets humans. També recorda que malgrat les mobilitzacions socials, els governs europeus no han complert amb el compromís de reasentar 180.000 persones refugiades.

Pel que fa l'Estat espanyol, CEAR informa que el 2015 Espanya va rebre unes 15.000 sol·licituds d'asil (l'any 2014 no van arribar a les 6.000), una xifra molt baixa que representa l'1% de totes les sol·licituds d'asil registrades en el conjunt dels 28 països de la UE. Espanya tampoc destaca per ser un país generós a l'hora de concedir l'estatut de refugiat. L'any 2015, només el van rebre 220 persones; 800 altres van rebre protecció subsidiària; i 68,5% dels expedients resolts van suposar una denegació de qualsevol tipus de protecció.

Les dades i arguments que ofereix aquest informe són una eina de gran utilitat per a investigadors i activistes. L'informe proposa a més a més una sèrie de mesures pensades per a millorar les polítiques migratòries i oferir més garanties a les persones que busquen refugi. Aporta també una interessant reflexió sobre la reacció solidària ciutadana, diferenciant-la de la caritat momentània.

Al web de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat es pot trobar un [resum executiu](#) de l'informe traduït al català.

Acció

Els corredors humanitaris

Amb l'objectiu d'evitar més morts al mar i protegir les persones exiliades de les xarxes de traficants, grups catòlics i protestants han llançat, en coordinació amb el govern italià, la iniciativa "[Corridoi umanitari](#)" (Corredors humanitaris). Es tracta d'un instrument pensat per oferir vies segures i legals a famílies refugiades a Síria en el seu viatge cap a Itàlia.

La selecció de persones que se'n poden beneficiar es fa en base a una sèrie d'entrevistes realitzades en camps de refugiats ubicats al Líban. Es valora la situació de vulnerabilitat d'acord amb criteris com el fet d'haver patit directament la persecució o

els efectes de la guerra; ser dona i, especialment, dona embarassada o mare soltera; ser un menor d'edat no acompanyat; haver estat ja identificat com a refugiat *prima facie* o tenir necessitats mèdiques greus que no poden ser tractades *in situ*.

El govern italià s'ha compromès a facilitar fins a mil arribades en dos anys a través d'aquest mecanisme. Malgrat el nombre limitat de persones que s'hi podran acollir, és un projecte innovador i amb un gran potencial. Amb un mínim de voluntat política, podria replicar-se en altres països europeus. A Bèlgica també s'ha posat en marxa la iniciativa "Un visa, une vie" amb la mateixa filosofia, però en dimensions molt menors. Per la seva part, el govern canadenc també està duent un programa similar, amb l'emissió de visats humanitaris per a persones que fugen del conflicte armat.

Per a més informació sobre aquesta proposta de vies segures, recomanem aquest [reportatge](#) de France 24 (en anglès).

Pel·lícula

Io sto con la sposa

El documental [Io sto con la sposa](#) relata el viatge d'un grup de refugiats sirians i palestins que volen arribar a Suècia des d'Itàlia. Ho fan en companyia d'un grup d'italians i amb la complicitat de persones que els allotjaran a França, Alemanya i Dinamarca. Per no ser detinguts per la policia ni ser acusats de tràfic de persones o d'afavorir la immigració il·legal, tot el grup es fa passar per un cortegi nupcial. Empolainats i encorbatats, fan veure que acompanyen la núvia, tota vestida de blanc, durant un trajecte de quatre dies i 3.000 quilòmetres.

Es tracta d'una història real de solidaritat, d'humanitat, de recurs a l'humor i la creativitat, de denúncia i de desobediència civil en front a unes normes i un control de fronteres que contribueixen a la mort de milers de persones en les rutes marítimes cap a Europa.

El documental, dirigit per Khaled Soliman Al Nassiry, Gabriele del Grande- també autor del blog [Fortress Europe](#)-, i Antonio Augugliaro, es va finançar a través de *crowdfunding*. L'èxit del projecte va sobrepassar totes les expectatives i el documental va ser projectat al festival de cinema de Venècia, on va obtenir molt bona rebuda tant per part del públic

com de la crítica.

Recull de pàgines web

Unim esforços, Obrim fronteres – Xarxa educadora de suport a les persones refugiades és un espai viu per compartir experiències, recursos i accions coordinades amb impacte social tot abordant l'actual crisi ètica sobre les fronteres i en favor del dret a migrar. Hi participen un ampli ventall d'agents educatius: escoles, instituts, AFAs, entitats del lleure, equipaments educatius, moviments socials, associacions, així com persones interessades en col·laborar-hi. La setmana del 10 al 18 de desembre, coincidint amb el Dia dels Drets Humans i el Dia de les Persones Migrants, la xarxa convoca un seguit d'actes reivindicatius.

European Council on Refugees and Exiles és una aliança de més de noranta ONG de diferents països europeus creada per protegir i promoure els drets de les persones refugiades. La seva pàgina web ofereix, entre d'altres, informació actualitzada sobre lobby polític, documents publicats per les entitats que en formen part i els contactes d'associacions i advocats als quals els refugiats poden demanar ajuda.

Watch the Med és una plataforma online que permet fer el seguiment i mapeig de les morts i violacions dels drets humans contra immigrants en les fronteres marítimes de la Unió Europea. Un ampli ventall d'activistes, investigadors i organitzacions hi estan implicats.

Migreurop és una xarxa europea i africana d'investigadors i activistes que treballen per denunciar les condicions de detenció i posar fi als centres d'internament d'estrangers i fer un seguiment de la política d'externalització de fronteres de la Unió Europea. La seva pàgina web ofereix mapes actualitzats amb les localitzacions dels diferents centres d'internament, recull d'experiències, anàlisis de polítiques migratòries, etc.

Refugee.tv és una plataforma online llençada pel cineasta austríac David Gross amb el suport de persones exiliades de sis nacionalitats diferents, amb coneixements audiovisuals, periodístics, tècnics i cinèfils, i que expliquen amb reportatges i notícies les seves situacions personals. D'aquesta manera es mostra una altra perspectiva d'aquesta crisi a partir de la visió i opinió dels propis refugiats i refugiades.

Calais Migrant Solidarity és un bloc que recull informació actualitzada i pràctica sobre Calais, a França, i ofereix recursos i guies per a les persones que es troben atrapades en aquest punt fronterer. El bloc inclou també un recompte de les persones que han mort en aquesta frontera en els últims cinc anys.

© Generalitat de Catalunya

TRIBUNA

La memòria pública del passat recent i els reptes pendents

Jordi Font

Director del Museu Memorial de l'Exili

El conflicte civil armat de 1936-1939, després del fracàs del cop d'estat del 18 de juliol de 1936, va esdevenir gradualment una guerra oberta en què es confrontaren dos exèrcits que es disputaven el control territorial del conjunt de la península. Alhora, la divisió geogràfica va comportar, durant una colla de mesos, la consolidació de dues rereguardes. En ambdues zones la violència comesa sobre la població va ser extrema. Tant fou així, que alguns historiadors utilitzen el joc de paraules de “guerra al civil”¹ quan descriuen la intensitat criminal adreçada als potencials enemics. En el camp rebel, autoanomenat *nacional*, l'assassinat va adquirir un caire sistèmic, ja que s'entenia com una de les vies per aconseguir els objectius polítics. En el camp republicà, legalment constituït democràticament, l'esfondrament institucional a conseqüència de la situació de guerra, va permetre que en algunes zones -com fou el cas de Catalunya- prenguéssin força un moviment revolucionari que, en el si d'algunes de les seves tendències polítiques, va entendre que la transformació social passava per l'eliminació física de qui era considerat l'enemic de classe. Aquesta polarització, encarnada en matances massives i persecucions de tota mena, va tenir com a resultat que durant el conflicte es produïssin considerables desplaçaments forçosos de població. Al cap i a la fi, la gent fugia per evitar la duresa d'una repressió implacable.

A Catalunya, es podria dir que, des de la perspectiva que fixa l'atenció en els moviments de població, hi va haver tres moments significatius durant el període bèl·lic. En primer lloc, en els mesos revolucionaris de l'inici de la guerra almenys al voltant de 50.000 persones² es van desplaçar i fugiren a altres indrets. Mentre va durar el conflicte,

alguns es refugiaren a la Itàlia feixista ³, també a França o bé passaren a l'Espanya de Burgos, amb la finalitat d'incorporar-se a la lluita contra la República. El segon moment es fa palès a partir de la primavera de 1937 quan la guerra es comença a decantar militarment a favor dels colpistes rebels. La conquesta de territoris i la repressió subsegüent convertiren la rereguarda catalana en receptora de centenars de milers de refugiats d'altres contrades de l'Estat espanyol ⁴. L'esforç de les administracions i de la població civil catalana fou gegantesc. A l'entorn de 600.000 refugiats arribaren a una rereguarda esgotada, sense subministres i sotmesa a cruels atacs aeris. Per últim, el febrer de 1939, en pocs dies, es produí un desplaçament de població colossal. Quasi mig milió de persones, procedents de diferents punts de l'Estat espanyol i del mateix Principat, travessaren la frontera francoespanyola i arribaren a una França que oficialment estava molt poc disposada a atendre humanitàriament aquella munió de gent necessitada. Com va deixar escrit, amb un to irònic, el periodista i escriptor Arthur Koestler (*The scum of the earth*, 1941), la primera cosa que hauria fet França en la seva oposició al feixisme fou seguir el seu exemple en crear recintes d'exclusió en què les persones vivien en condicions humiliants.

“ Per què un esdeveniment històric tan extraordinari com l'exili republicà ha estat obviat en la majories de les narratives memorials d'ençà de la transició a la democràcia fins al dia d'avui? ”

Amb la derrota republicana es va iniciar un èxode de llarga durada. Un diàspora dolorosa que per a molts serà sense retorn. Veritablement, amb les seves quasi quatre dècades de durada, l'exili republicà es pot considerar un episodi paradigmàtic de la història europea contemporània. No obstant això, per bé que la historiografia ⁵ cada vegada l'ha tingut més present com a tema d'estudi, la pregunta a formular, que no és fàcil de respondre, és: Per què un esdeveniment històric tan extraordinari ha estat obviat en la majories de les narratives memorials d'ençà de la transició a la democràcia

fins al dia d'avui?

Com a respostes es podria apuntar que la llarga duració de la dictadura franquista, juntament amb l'eficàcia de la seva retòrica propagandística, hauria aconseguit que l'exili perdés presència política i simbòlica. Alhora, la major part de les quasi 180.000 persones –de les quals segurament una quarta part procedia de Catalunya– que van romandre a l'exili durant una dilatada temporada va optar per iniciar nous camins personals i professionals. La consolidació i acceptació internacional del règim franquista no convidaven a l'optimisme ni a l'opció del retorn. Així mateix, la qüestió generacional també va jugar un paper rellevant. Els militants antifranquistes de l'interior forjats en les lluites a les fàbriques i les universitats, que progressivament tindran més protagonisme, es trobaven lluny dels líders polítics que s'havien exiliat. Ja no parlaven el mateix llenguatge polític. Durant l'etapa final de la dictadura i la transició, l'exili continuava sent una referència i un punt de suport logístic clau, però les regnes del canvi polític van estar en mans dels grans moviments opositors que sorgiren a l'interior i, també, dels mateixos reformadors del franquisme que acabaren confluint en el pacte. L'exili, associat al record rupturista i traumàtic de la guerra, va ser objecte d'una vindicació dèbil i fugaç durant la derogació del franquisme. Després, vindrien els anys volgutament amnèsics quan calia accedir al Mercat Comú (precedent de la Unió Europea) i a l'OTAN. La dècada dels vuitanta no va ser una bona època per a la reivindicació memorial dels valors que encarnava l'exili.

“ La implementació de polítiques públiques de memòria ha possibilitat la posada en valor de l'exili; s'ha revitalitzat la memòria dels protagonistes i dels seus descendents ”

Actualment, després de l'onada memorialista encetada amb el canvi de segle, el record de l'exili ha guanyat pes en el discurs públic del nostre país. Les circumstàncies i les conveniències polítiques conjunturals no podien esborrar el fet que l'exili havia permès mantenir la legitimitat democràtica de les institucions republicanes. En el cas català va

ser ben obvi a través de la restauració de la Generalitat que va sobreviure institucionalment a l'exili. Així mateix, la implementació de polítiques públiques de memòria ha possibilitat la posada en valor de l'exili. S'ha revitalitzat la memòria dels protagonistes d'aquell exili i dels seus descendents. Tanmateix, el transcurs dels anys està convertint la "connexió viva" ⁶ de la memòria (la generació que ho ha viscut o que n'ha rebut la transmissió directament) en història o bé en mite. El pitjor que podria passar és que aquesta reelaboració pública de la memòria es nodrís d'un to nostàlgic, de tòpics i d'idealitzacions sacralitzadores i acrítiques, és a dir que esdevingués justament un mite. La memòria que persisteix i que s'ha construït d'aquell gran èxode ha de ser considerada un objecte d'estudi crític de la història i no una mistificació, ja que és justament el millor antídote per enfortir la memòria democràtica.

“ El retrobament amb una memòria crítica del nostre exili ens ha de ser útil per atansar-nos amb major empatia als milions de refugiats i desplaçats actuals ”

Cal, en conseqüència, que el coneixement històric rigorós sigui transferit a la societat. Lluny dels mites, una societat democràtica madura ha de saber, com s'ha assenyalat a l'inici d'aquest escrit, que la violència contra la població civil no va ser obra exclusiva dels colpistes, per bé que és imprescindible també remarcar-ne les diferències i les intencionalitats en els camps enfrontats. Així mateix, conèixer a fons que la societat catalana va fer un gran esforç en acollir refugiats bascos, madrilenys, andalusos... pot ser també un estímul per a unes societats del present que, amb molts més recursos, són incapaces, amb rares excepcions, de tenir una actitud solidària vers la problemàtica humanitària que hi ha ara per ara a les portes d'Europa. I, finalment, el fet que conciutadans de dues o tres generacions enrere hagin patit en la seva pròpia pell la malaurança de l'exili ens situa en una posició d'igualtat amb aquells que el pateixen avui. Hi ha molts reptes pendents quant a la memòria –entre ells la recuperació i dignificació dels cossos dels desapareguts–, però situats en l'àmbit pròpiament dels

exilis, una de les qüestions més rellevants és que el retrobament amb una memòria crítica del nostre exili ens sigui útil per atansar-nos amb major empatia als milions de refugiats i desplaçats actuals que no gaudeixen d'una vida digna. A vegades, quan s'observa el tauler internacional actual sembla que ens trobem en la reedició del "Pacte de no Intervenció" de les potències europees durant la Guerra Civil o revivint la Conferència d'Evian de 1938⁷, en què aquests mateixos Estats occidentals es van mostrar insensibles per acollir els refugiats jueus que escapaven de l'Alemanya nazi. Com va assenyalar Walter Benjamin, mort a l'exili arran precisament d'aquella indiferència internacional davant el destí dels refugiats, la reactivació del passat ha de ser útil per transformar el present.

1. Javier Rodrigo, "Guerra al civil. La España de 1936 y las guerras civiles europeas (1917-49)", a Javier Rodrigo (ed.), *Políticas de la violencia. Europa, siglo XX*, Prensas de la Universidad de Zaragoza, 2014, pp. 145-190.
2. Jordi Rubió Coromina, *L'èxode català de 1936 a través dels Pirineus*, Barcelona: Editorial Gregal, 2015.
3. Rubèn Doll-Petit, *Els catalans de Gènova. Història de l'èxode i l'adhesió d'una classe dirigent en temps de guerra*, Barcelona: PAM, 2003.
4. Julio Clavijo Ledesma, *La política sobre la población refugiada durant la Guerra Civil, 1936-1939*, Tesi doctoral, Universitat de Girona, 2003.
5. Jordi Font Agulló & Jordi Gaitx Moltó, "L'exili de 1939. Un estat de la qüestió entre dues commemoracions (2009-2014) a *Franquisme & Transició*, núm 2, 2014.
6. Marianne Hirsch, *La generación de la posmemoria. Escritura y cultura visual después del Holocausto*, Madrid: Editorial CarpeNoctem, 2015.
7. Enzo Traverso, "Las paradojas de la crisis europea" a *Viento Sur*, núm 145, abril 2016.

Photography : MUME / FONS Raymond San Geroteo. Fragment de la imatge del Portús, al costat de les mugues frontereres, feta des del costat català. Foto New York Times.

© Generalitat de Catalunya

SOBRE L'ICIP

Notícies d'actualitat, activitats i publicacions

ICIP

Institut Català Internacional per la Pau

Les Brigades Internacionals de Pau, Premi ICIP Constructors de Pau 2016

La Junta de Govern de l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP) ha decidit atorgar el Premi ICIP Constructors de Pau 2016 a l'organització no governamental Brigades Internacionals de Pau (PBI) per la seva trajectòria, sostinguda en el temps, de protecció dels defensors dels drets humans que treballen en àrees de repressió i conflicte.

Les Brigades Internacionals de Pau van ser creades l'any 1981 per un grup d'activistes inspirats en les tàctiques no violentes de Gandhi, amb el convenciment que l'acompanyament internacional podia dissuadir atacs contra la població civil en zones de conflicte. Al llarg dels ja 35 anys de recorregut, l'organització ha desenvolupat activitats de suport als defensors dels drets humans, entre les quals, protecció i acompanyament, formació en matèria de seguretat, tallers d'incidència política o de reconstrucció del teixit social.

El Premi ICIP Constructors de Pau consisteix en un reconeixement públic, una escultura creada pel Premi Nobel de la Pau, artista i activista Adolfo Pérez Esquivel, anomenada *Porta de Sol*, i una dotació econòmica de 4.000 euros.

El lliurament del guardó tindrà lloc el primer trimestre de 2017 en una cerimònia institucional al Parlament de Catalunya.

Convocatòria de subvencions

L'ICIP ha obert una nova convocatòria de subvencions a entitats, fundacions i cooperatives sense ànim de lucre domiciliades a Catalunya per a projectes de participació en xarxes i de recerca en promoció de la pau. L'import global màxim destinat a aquesta convocatòria és de 40.000 euros. El termini de presentació de sol·licituds finalitza el proper 15 de desembre de 2016

Trobada anual de la Xarxa d'Empreses i Conflictes a Ginebra

El passat 17 de novembre es va celebrar a Ginebra la trobada anual de la Xarxa Internacional de Recerca sobre Empreses, Conflictes i Drets Humans (BCHR Network), liderada per l'ICIP i constituïda formalment ara fa un any. La xarxa reuneix membres d'universitats, ONG i centres d'investigació rellevants en l'àmbit dels conflictes armats i la promoció de la pau d'arreu del món. Hi participen, per exemple, les universitats de Georgetown, Quebec, Sorbonne, Leiden, Greenwich, Ottawa o Austràlia; i centres i fundacions com SIPRI, FAFO, el Comitè Internacional de la Creu Roja; Global Witness, PeaceNexus o DCAF.

La creació de la xarxa s'emmarca dins el programa d'actuació de l'ICIP "Conflictes armats: dret i justícia", coordinat pel catedràtic de Dret Internacional Públic Antoni Pigrau, i té com a principal objectiu investigar les causes, dinàmiques i conseqüències de l'activitat de les empreses en contextos de conflictes armats, l'impacte d'aquesta participació sobre els drets humans i les responsabilitats legals que se'n poden derivar.

La iniciativa de crear una xarxa de recerca d'aquestes característiques va sorgir la tardor del 2011, quan l'ICIP va organitzar a Barcelona un primer seminari internacional sobre empreses i conflictes armats amb la intenció de posar en comú les diverses agendes sobre aquesta temàtica. El seminari va tenir continuïtat, amb edicions posteriors, el 2013 a Barcelona, el 2014 a Londres i el 2015 a Ginebra.

L'ICIP celebra la resolució a favor de prohibir les armes nuclears

El passat 27 d'octubre, l'Assemblea General de les Nacions Unides va adoptar una resolució a favor d'obrir negociacions per a confeccionar un tractat de prohibició de l'armament nuclear. El text es va aprovar amb els vots favorables de 123 Estats, 38 vots

en contra i 16 abstencions.

Es tracta, sens dubte, d'un pas molt significatiu, ja que la resolució reconeix l'impacte humanitari que tenen les armes nuclears i el risc que suposen per a la població. La comunitat internacional disposa de proves suficients sobre els efectes irreversibles, perdurables en el temps, de les armes nuclears i nombroses organitzacions de la societat civil, agrupades en la Campanya Internacional per a l'Abolició de les Armes Nuclears, han lluitat des de fa dècades, per aconseguir l'abolició d'aquest tipus d'armament. Malgrat això, en els últims anys s'ha passat de 5 a 8 els països que disposen d'armes nuclears i els estats més industrialitzats del món, entre els quals Estats Units, Rússia, el Regne Unit, el Canadà, el Japó i la gran majoria d'integrants de la Unió Europea, han votat en contra d'aquesta resolució.

El camí que s'inicia a partir d'ara serà llarg i no lliure d'entrebancs; el 2017 Nacions Unides celebrarà les primeres conferències de negociació, amb l'objectiu de tenir un "instrument legalment vinculant per prohibir les armes nuclears, que avanci cap a la seva total eliminació". Des de l'ICIP ens felicitem del resultat de la darrera votació i confiem que el camí que s'obre a partir d'ara sigui un camí sense retorn.

Compareixença del president de l'ICIP al Parlament

L'actual president de l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), Xavier Masllorens, i l'expresident de la institució, Rafael Grasa, van comparèixer el passat mes de setembre a la Comissió d'Acció Exterior i Cooperació, Relacions Institucionals i Transparència del Parlament de Catalunya per presentar el reptes de futur que encara l'Institut i la Memòria d'Activitats 2015, respectivament.

L'actual president, Xavier Masllorens, va definir l'etapa actual de l'ICIP com "un moment de reflexió i consolidació" i va enumerar els cinc grans reptes que s'ha marcat la nova Junta de Govern, renovada el passat de mes maig: "focalitzar prioritats i actuacions; potenciar la dimensió internacional per mantenir el prestigi guanyat; potenciar la dimensió territorial; ser referents de temes concrets; i agilitar la dinàmica de funcionament interna". Masllorens va apuntar també la necessitat que l'ICIP "proporcioni servei al país, als grups parlamentaris i les entitats i institucions similars que treballen en l'àmbit de la pau" i ha afegit que "cal tenir veu, crear opinió pròpia, i fer

pedagogia”.

En el seu torn de paraula tots els grups parlamentaris van agrair la feina feta per l'ICIP i es van posar a disposició per col·laborar amb la nova Junta de Govern de la institució.

Noves publicacions

Construir un estat segur i en pau, del grup Seminari Estat de Pau. Publicat per l'ICIP i Líniazero dins la col·lecció digital “Eines de pau, seguretat i justícia”. Disponible en format pdf i ePub.

Johnny va agafar el fusell, de Dalton Trumbo. Publicat per l'ICIP i Angle Editorial dins la col·lecció “Narratives”.

No-militarització: països sense exèrcits. Criteris d'identificació i primers resultats, ICIP Working Paper de Christophe Barbey (publicat en català).

Resolució 2250 del Consell de Seguretat de l'ONU: Joventut, Pau i Seguretat, ICIP Policy Paper de Romeral Ortiz (publicat en català, castellà i anglès).

© Generalitat de Catalunya

ENTREVISTA

Entrevista a Essam Daod, cofundador de Humanity Crew

Eugènia Riera

Institut Català Internacional per la Pau

Essam Daod, cofundador de Humanity Crew

Al setembre de 2015 Essam Daod va deixar la seva feina com a metge a Palestina i va marxar, amb la seva dona Maria, a Lesbos (Grècia) per participar en una missió humanitària d'ajuda als refugiats. Dos mesos més tard, tots dos fundaven l'ONG Humanity Crew, especialitzada en atenció psicològica a les persones que arriben cada dia a les costes gregues fugint de la violència. En aquesta entrevista, ens explica com viu el dia a dia al costat de les persones refugiades, les enormes dificultats amb què es troben però també la gran satisfacció que li genera poder ajudar els que més ho necessiten.

Quan fa un any veu arribar a Grècia en missió humanitària, esperàveu trobar-vos la situació tan dramàtica que es viu al Mediterrani?

En absolut. Quan vem arribar al setembre/octubre de l'any passat, ningú no sabia quina era realment la situació, no coneixíem l'abast de la crisi i l'impacte va ser molt gran. Entre 7.000 i 8.000 refugiats arribaven cada dia en unes 120 embarcacions i ens va semblar increïble que ningú no en parlés. Encara no hi havia cap gran organització, només voluntaris individuals i organitzacions petites, com Proactiva Open Arms, i això va ser molt desconcertant.

Ara, un any després, com ha canviat la situació i la vostra feina?

Les dues coses han canviat completament. A partir del naufragi en què es van ofegar gairebé 400 refugiats, l'octubre de 2015, la cobertura dels mitjans de comunicació es va

amplificar. D'altra banda, l'any passat arribaven uns 8.000 refugiats al dia, però en dos o tres dies ja estaven fora de Grècia i al cap d'una setmana ja havien arribat a Alemanya. Grècia era una zona de trànsit. Avui arriben menys refugiats però el problema és que la frontera està tancada, per la qual cosa queden bloquejats a Grècia. Hi ha entre 80.000 i 90.000 refugiats a Grècia i no hi ha cap solució per a ells. I la nostra feina, per tant, també ha canviat: hem passat del rescat i l'ajuda d'emergència a les accions de suport. Avui en dia ens trobem amb un tipus de patiment diferent, la gent està molt desesperada. L'any passat tenien esperança perquè sabien que podien arribar a Alemanya però ara continuen fugint de la guerra i escapant de Síria i de Turquia malgrat que saben que les fronteres estan tancades. A més, des que arribar a Grècia resulta més difícil, intenten arribar a altres costes, com les de Líbia o Egipte i des d'allà, creuar a Itàlia o Espanya, però el viatge encara és més perillós. Cal creuar molts quilòmetres de mar, la Mediterrània és un mar enorme!

La vostra organització, Humanity Crew, posa èmfasi en la importància de l'acompanyament i el suport psicològic per als refugiats. Què us va fer centrar-vos en aquest tipus de suport?

Proporcionem suport psicològic i el nostre equip està format per psiquiatres, psicòlegs, mestres, art terapeutes, logopedes, etc. Tenim programes de formació i ens centrem en l'atenció mental, psicològica i emocional. Jo sóc cirurgià i, al principi, feia servir els meus coneixements de cirurgia com a metge d'urgències, però més endavant em vaig adonar que tothom se centrava en el mateix: tots els diners, recursos i voluntaris es dedicaven a l'assistència mèdica d'emergència, tots els esforços es posaven en el cos i ningú s'ocupava de la part mental. Són nadons i adults que arriben des de zones en guerra i no som robots!. Tothom els deia: "Vols una manta? Vols un plàtan? Vols aigua?". Aquestes persones no volen mantes ni plàtans. Molts voluntaris no tenen les competències per poder facilitar primers auxilis psicològics; ells mateixos estan molt espantats, perquè la situació és molt traumàtica. Veure arribar una gran embarcació amb nadons i dones plorant a les quatre de la matinada no és una cosa a la que un està acostumat. Els voluntaris no tenen les habilitats necessàries per calmar-los i els resulta més fàcil donar-los assistència mèdica, confort físic, diners o menjar. Per això ningú no els facilita primers auxilis psicològics.

“ És més fàcil proporcionar assistència mèdica, diners o menjar, però aquestes persones no volen mantos ni plàtans ”

Aquests processos requereixen temps. Com podeu proporcionar aquest tipus de tractaments en una situació en què els refugiats són en trànsit cap a un destí incert? La falta de recursos i mitjans pot fer perillar la feina que feu?

Sabem que no podem proporcionar un tractament a algú que és en trànsit, que potser marxarà l'endemà, i al mateix temps també és difícil per a ells obrir-se i parlar sobre les seves pors. Però per això tenim un pla de treball anomenat “Pla de les 4 etapes”, que jo mateix vaig elaborar. La primera etapa és quan acaben d'arribar a la platja: estan espantats, així que els proporcionem els primers auxilis psicològics. En aquests casos està prohibit fer cap tipus de tractament. Els diem que es tracta d'una situació de trànsit i els ajudem a sentir-se segurs. La segona etapa té lloc quan estan en els camps, on fem intervenció de crisi. Són tractaments més llargs, centrats en crisis específiques, per exemple per a les persones que han perdut un ésser estimat, un fill... o que tenen problemes amb la violència. Ens centrem en aquests casos, res més. El tercer pas és el tractament de suport. Ho fem via skype i telèfon i una vegada que han marxat continuem donant-los suport a distància i a través de les xarxes socials. Mantenim el contacte perquè sàpiguen que som allà, però no fem cap més tractament. El quart pas és ja al lloc de destinació. Allà sí que els proporcionem un tractament, ja que sabem que s'hi quedaran durant un temps. Ho fem nosaltres mateixos via skype o bé contactem amb altres organitzacions en aquests països. Els ajudem i els donem suport.

Quin tipus de relació establiu amb aquestes persones?

Som professionals i els tractem igual com tractem els nostres pacients al nostre país, és a dir, com a éssers humans. Som prou professionals perquè això no ens creï dificultats emocionals; sabem que hem de ser neutrals i no involucrar-nos massa

emocionalment.

“ Malauradament hi ha una lluita enorme entre les ONG a Grècia perquè hi ha molts diners en joc; no hi ha gens de coordinació ”

Com t’han canviat aquestes experiències?

Com m’han canviat? [...] No sóc, en cap cas, la mateixa persona que abans! Ni la meva dona ni jo. No sé com explicar-ho... Crec que el més important és que, per primera vegada a la meva vida, he arribat a entendre el veritable significat de sentir-se feliç i trist. He plorat i rigut alhora. He estat molt trist quan he perdut algú a la platja, però, en aquell mateix moment em sentia feliç perquè acabava d’entendre com de fort pot ser el sentiment de tristesa, com de real pot ser... Quan érem a casa, al nostre país [Palestina], aquestes emocions no eren reals. La idea de felicitat que teníem allà, tenir diners o èxit, no és real. Els diners, i fins i tot l’èxit i els reconeixements que tenia al meu país, com a part d’aquest món capitalista, no feien que em sentís tan feliç, perseguia una cosa que és falsa. Aquí les emocions són tan reals que he connectat amb mi mateix per primera vegada a través de les coses petites. Estar en contacte amb aquestes persones, esperar que arribin els refugiats desesperats per poder ajudar-los. És tan real...

Humanity Crew és una petita ONG si la comparem amb altres macroprojectes humanitaris. Hi ha prou coordinació entre les diferents ONG que treballem amb refugiats a la Mediterrània?

No n’hi ha gens, de coordinació! A la gent no li agrada que se’n parli, però tot és una qüestió de diners. Malauradament, avui dia hi ha una lluita enorme, realment enorme, entre les ONG a Grècia. Això passa perquè ara arriben una o dues embarcacions cada setmana i hi ha 20 organitzacions diferents que proven de rescatar-les i ajudar, perquè hi ha el focus dels mitjans de comunicació i perquè hi ha molts diners en joc. Les organitzacions reben diners per donar suport mèdic, social i psicològic, i per això volen tenir el monopoli sobre el terreny. No volen establir cap tipus de col·laboració amb altres

organitzacions per no perdre aquests fons. Ningú no ho diu ni ho reconeix, però molts es queden en un lloc on no se'ls necessita perquè els donants de fons els diuen que es quedin. Aquesta és la raó per la qual no confiem en grans fons, no volem dependre'n. Nosaltres -Humanity Crew- som molt petits, però som l'ONG amb una resposta més ràpida. Vam ser els primers a traslladar-nos a Salònica perquè vam entendre que la situació ho requeria.

Què opines sobre la manera en què la Unió Europea està abordant la crisi de refugiats?

Hauríem de diferenciar entre els governs de la UE i la gent. El que estan fent les autoritats és inhumà. D'una banda, la UE ha firmat el dret d'asil per als refugiats de guerra, i d'altra banda, paga 6.000 milions d'euros a un país de fora de la Unió, Turquia, perquè impedeixi que aquestes persones —per a les quals van firmar el dret a venir— creuin la frontera. Podien haver donat 3.000 milions a Espanya i 3.000 milions a Grècia, però no. Ara bé, la gent és diferent. Veiem totes aquestes persones cuidant els nadons i les famílies, rentant-los, donant-los roba, menjar i un lloc per dormir... Això també és Europa.

“ El que estan fent les autoritats europees és inhumà, però cal diferenciar entre els governs de la UE i la seva gent ”

Creus que la societat civil europea està fent prou per pressionar els governs perquè actuïn?

No és fàcil pressionar els governs. Estan ben connectats entre sí i les seves polítiques fan difícil que la gent surti a defensar els seus drets. Quan acabes de treballar tard i guanyes 300 euros per setmana a Grècia, per exemple, o no tens feina, no tens temps per anar a lluitar per altres. És el capitalisme. He de pagar la meva casa, tornar els meus préstecs al banc, etc.

Com veus el futur? Tens esperances que es produeixi un canvi de rumb important?

Abans de conèixer tot això, fa un any, no tenia cap esperança. Vaig deixar de creure en la humanitat. Ara, després d'haver vist tot aquest patiment i mort, tinc esperança, perquè he conegut gent que fa que cregui en l'ésser humà i que torni a creure que les coses poden canviar (com Óscar Camps de Proactiva, Peter Bocca de HRW, Dani, Nico...). Senzillament hem de saber quines són les coses que ens fan humans i provar de ser diferents. Per aquesta raó, el programa Ciutats Defensores dels Drets Humans, en el que vaig participar el mes passat a Barcelona, per mi va ser com un somni, perquè vaig tenir la possibilitat de parlar sobre la crisi dels refugiats amb polítics, però també amb nens i adolescents. Hem de treballar amb ells, amb les generacions joves, per fer que les coses canviïn. No és una qüestió de diners ni de política, sinó d'aquests nens. Els canvis no són ràpids, requereixen temps.

Photography : ©Maciek Musialek

Fotografia presa a la costa nord de l'illa grega de Lesbos, a la petita localitat de Skala Skamias.

© Generalitat de Catalunya